

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Rosa Igartua Urkia Ros

*Oñati,
Gipuzkoa
(1952)*

Aurkibidea

Biografia

Uribarri auzoko Sagastizabal baserrikoa. Aita bertakoa zuen eta ama, berriz, Ugaztegikoa. 3 anai-arrebatan gazteena. Sua bitxidendaren arduraduna da, dendaria. Oñatiko noka jasotzeko egindako elkarrizketa, [Mertxe Arregi](#) dendariarekin batera. Hitanoa ez zuen etxean jaso: gurasoek ez zioten hika egiten eta anai-arrebekin ere ez du egin izan.

Zintak

ONA-244

- **Proiektua:** Oñatiko noka: Ingo Xonau!
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2019-02-08
- **Iraupena:** 64 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Lizeaga, Irati

ONA-245

- **Proiektua:** Oñatiko noka: Ingo Xonau!
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2019-02-08
- **Iraupena:** 31 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Etxean zeharka ikasi zuen hika

- **Erref:** ONA-244/008
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:10:14. **Bukatu:** 00:12:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Rosak hika etxean jaso bazuen ere, ez zuen zuzenean jaso. Amak bere ahizpekin beti hika egiten zuen. Gurasoek, ordea, ez zieten seme-alabei hika giten, ezta Rosak haren anai-arrebekin ere. Lagunartean hika egiten hasi zen, baina umetan ez.

2. Heldutan hika egitea erabaki

- **Erref:** ONA-244/010
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:12:40. **Bukatu:** 00:14:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Eskolan sekula ez zuten euskaraz egiten, erdaraz alfabetatu ziren. Rosak gogoan du hika ez zela bere haurtzaroraren parte izan, baizik eta helduagotan egindako hautu kontziente bat izan zela hika erabiltzea. Hika (eta euskara) baserri girora mugatzen zen.

3. Alabekin hika gutxi

- **Erref:** ONA-244/011
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:14:21. **Bukatu:** 00:15:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Alabekin oso egoera jakinetan erabiltzen du hika Rosak, esaldi labur eta zehatzekin.

4. Hika gaizki ikusirik al zegoen?

- **Erref:** ONA-244/013
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:16:09. **Bukatu:** 00:18:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Baserritar konplexua izaten zuten askok, bereizketa handia baitzegoen kaletarren eta baserritarren artean. Kaletarra eta erdalduna izatea zen finena. Ondorioz, hika baserritar kontua bezala ikusten zen, informalegia eta zakarra.

5. "Barrenetik urteten dotzun hizkera"

- **Erref:** ONA-244/015
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:18:39. **Bukatu:** 00:20:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Hikaren erabilera ohiturei oso loturik dago, inkontzienteki erabiltzen den hizkera bat da, eta horrek egiten du berezia. Kanean ere baziren hika egiten zutenak, baina batez ere auzoetan gorde zen.

6. Hika zuka baino gogorragoa

- **Erref:** ONA-244/017
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:20:40. **Bukatu:** 00:22:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Mutilek euren artean emakumeek baino gehiago egin izan dute euskaraz eta hika. Beharbada, hika zakarragoa edo maskulinoagoa bezala ikusi izan da.

7. Hika gehiago erabiltzen dute mutilek

- **Erref:** ONA-244/019
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:26:17. **Bukatu:** 00:27:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Hika gutxi entzuten da gaur egun Oñatin, eta erabiltzen dutenen artean ere, mutilak gehiago dira. Kaleko hizkera moduko bat bilakatu da. Gaur egun hika gehiago baloratzen dela sentitzen dute, hobeto ikusita dagoela.

8. "Hika aproposagoa da tabernarako"

- **Erref:** ONA-244/022
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:29:55. **Bukatu:** 00:31:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Rosari asko kostatzen zaio dendan hika egitea, banakako batzuekin egiten du bakarrik. Hala ere, errazago egiten du bestea gazteagoa den kasuetan.

9. Animaliei hika, loreei zuka

- **Erref:** ONA-244/024
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:31:50. **Bukatu:** 00:33:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Oso inguru txikikoa da hika. Animaliekin, hika errazago. Lore bati, ordea, zuka.

10. Hikari propaganda egin behar zaio

- **Erref:** ONA-244/026
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:34:43. **Bukatu:** 00:37:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Hurbiltasuna ematen die hikak. Hika galtzea ez da komeni, pena handia emango lieke. Hika erabiltzea da biziraupenaren giltza. Hobeto ikusita dago gaur egun mutilek hika erabiltzea neskek erabiltzea baino.

11. Nola berreskuratu hika?

- **Erref:** ONA-244/027
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:37:03. **Bukatu:** 00:38:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Hezkuntzaren bitartez hika berreskuratu daitekela uste dute, eskolan hika irakatsiz.

12. Marmolezko labadora

- **Erref:** ONA-244/029
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:42:08. **Bukatu:** 00:43:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Ez dute oroitzen labadora noiz izan zuten lehenengo aldiz. Rosaren kasuan, marmolezkoa zen, eta eskuz egiten zitzaion. Uribarriko eskolan denak elkarrekin egoten ziren. Mertxe oinez joaten zen eskolara.

13. Lehenengo galtzak 16 urterekin

- **Erref:** ONA-244/031
- **Iraupena:** 0:00:41. **Hasi:** 00:44:20. **Bukatu:** 00:45:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Mertxek bere lehenengo galtzak gogoratzen ditu, zabal-zabalak. 16-17 bat urte zituzten lehenengo aldiz jantzi zituztenean.

14. Nesken lana, itaurrean

- **Erref:** ONA-244/032
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:45:01. **Bukatu:** 00:47:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Euskara » Tratamenduak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Neskatilen lana itaurrean izan ohi zen. Oso lan aspergarria izaten zen Mertxe eta Rosarentzat. Hondarra batzen ere aritzen ziren. Eskola garaian, josten erakustera joaten zen emakume bat Mertxeren eskolara. Oñatiko hitanoa.

15. Tabenetan sartzen ziren gaztetatik

- **Erref:** ONA-244/034
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:48:20. **Bukatu:** 00:51:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Arantzazun kongregazioa zegoela gogoratzen du Mertxek. Mertxe eta Rosa gaztetatik joan izan dira tabernara, ez zen gizonen eremura bakarrik mugatzen. Oñatiko hitanoa.

16. Gona motza janzteko trikimailuak

- **Erref:** ONA-244/036
- **Iraupena:** 0:03:11. **Hasi:** 00:51:56. **Bukatu:** 00:55:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Euskara » Tratamenduak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Gizonek askatasun handiagoa izan dute beti, etxera beranduago bueltatzeko, adibidez. Gona motza jartzeko trikimailuak. Emakumeak itxuraz ere formala eman behar zuen. Oñatiko hitanoa.

17. Ezkondu eta lana utzi

- **Erref:** ONA-244/038
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:55:34. **Bukatu:** 00:56:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

Ezkondu ondoren lana uztea oso ohikoa zen, Mertxeren kasuan, hala egin zuen, baina ondoren berriro hasi zen lanean. Lantegietan behartuta egoten ziren ezkonduetakoan lana uztera, ordainsari bat ematen zitzaien emakume horiei.

18. Mutilekin dantzan

- **Erref:** ONA-244/040
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:56:56. **Bukatu:** 00:58:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Euskara » Tratamenduak

Laburpena:

Mutilek dantza egiteko gonbidatzeko zain egoten ziren askotan neskak. Hala ere, nesken artean ere dantzatzen aritzen ziren. Oñatiko hitanoa.

19. Ume askoko familiak eta neskame joan beharra

- **Erref:** ONA-244/042
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:58:49. **Bukatu:** 01:01:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Euskara » Tratamenduak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Ume askoko familiak izaten ziren garai batekoak, eta askotan denek ez zuten eskolara joateko aukerarik izaten. Neskame joaten ziren neska asko. Oñatiko hitanoa.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com